

Rodil se je pri nas v Podbrdu

"Nismo si mislili, da bomo pionirji gorskega teka v Sloveniji ..."

Olga Zgaga

Štart 17. gorskega teka Ivana Anderleta na Črno prst FOTO: MATJAŽ TROJAR

Le kaj vleče ljudi, da tečejo v višine, se potijo, grizejo kolena in ropajo svojo dušo zastonske lepote, ki jo božja milost siplje vsenaokrog? Niti modrijan ne ve odgovora, ki bi nam na mah pojasnil to slo po hitrosti. Z ustanovitvijo Planinskega društva Podbrdo 3. marca leta 1957 je življenje mnogih prebivalcev gornjega dela Baške grape dobilo novo vsebino. Upravni odbor društva se je tako angažiral, da se je društvo že po enem letu izoblikovalo v pomembno središče družabnega življenja v kraju. Takoj je navezalo stike z drugimi planinskimi društvi, zlasti s soslednjim iz Mosta na Soči, ki je upravljalo planinsko postojanko na Črni prsti.

1. decembra je društvo že odprlo skromno zavetišče na Petrovem Brdu. V zagnanih članih pa je tlela želja po upravljanju prave, visokogorske postojanke. Čeprav je PD Most na Soči že konec leta 1957 kočo na Črni prsti prenehalo oskrbovati in je po dveh letih čemela vrh gore v izredno slabem stanju, je dražila skrite misli nekaterih planincev. Ti so večkrat predlagali, da bi jo prevzeli. Upravni odbor s predsednikom Ivanom Anderletom - Rejškom je jeseni

Črna prst z Dravha FOTO: ALES OMERZA

1959 prevzel kočo v upravljanje in obnovo in z vso trmo zagrizel v nove načrte.

Tako so se začele brezštevne poti Graparjev na 1844 metrov visoko goro. Poti, ki jih mnogi kar nekaj let nikoli niso prehodili brez tovora. Pri oskrbi so si pomagali tudi s konji, vendar je ogromno materiala za gradnjo, hrane, brezštevlnih drobnih potrebščin, nepogrešljivih pri obnovi ali pri obratovanju koče, žulilo hrbte in ramena nosačev, zlasti mladincev. V strmine gore so se s polnimi koši pognali tudi dvakrat dnevno. Tako je, tudi ob vsakodnevem delu na domačih kmetijah, kjer strmine niso bile nič bolj položne, kondicija rasla kar sama po sebi. Tudi sicer je Črna prst postajala planincem vedno bolj privlačna.

Sčasoma so ljudi začele razburjati govorice o neverjetnih hitrostih, s katerimi so posamezniki premagovali sedemkilometrsko pot na vrh. Te seveda niso obšle predsednika društva Ivana Anderleta. Vedno pripravljen na kakršno koli akcijo je menil, da bi bilo najbolje govoricam "stopiti na prste". Predlagal je izvedbo planinskega krosa na Črno prst, kot so takrat imenovali podobne teke. Ideja je bila med krajani navdušeno sprejeta. Več dni se je povsod, zlasti pa v gostilni Pod plehom razpravljalo samo o njej, se širokoustilo in napovedovalo rezultate. Tudi kandidatov za udeležbo ni manjkalo.

Končno je bil določen datum, 9. avgust 1970, organizator pa PD Podbrdo. Anderle je poskrbel tudi za nagrade. Za prvo mesto je izbral nahrbtnik, za drugo nalivno pero, za tretje pa relief koče na Črni prsti. Prvi dve nagradi je nabavil Peter Čufer v italijanski Gorici en dan pred tekmo. V Gorico se je odpravil z vlakom kar po nočni službi, nakupljeno ob povratku v Podbrdu skozi okno predal Anderletu in se odpeljal naprej v Bohinj spet na nočni *šiht*.

Nedeljsko jutro na dan teka je obetalo za poletni čas presenetljivo hladen, pust dan. Sivi kosi megle so se zaspano vlekli nad pokrajino. Start je bil napovedan za deveto uro pred takratno kinodvorano. Prihajali so, drug za drugim, v kratkih hlačkah,

majicah in v copatih Borova Ivan Čufer, Peter Čufer, Marko Dakskobler ... Nikogar drugega, pa vsaj še eden je prejšnji večer obljubljal, da pride.

Starter Janko Valentinčič je nervozno motril kazalce na železničarski uri, ki so jo organizatorji ocenili za najbolj točno v kraju. Veliki se je že nagnil čez dvanajst. V ozračje je siknil drobci napetosti in izzval nekaj pričakovanja. Minuto čez deveto je Janko v mehkem graparskem narečju odločil: "No, pobje, zdej pa le pejta!"

Fantje so se zagnali v dobro poznano strmino. Približno od Kalarskega Brda dalje jim je poglede navkreber zastirala gosta megla in jim pohlevno oblikovala prepotena telesa. Na gozdni meji so srečali začudene planince, ki niso mogli razumeti, kaj se dogaja, zakaj tečejo navkreber. Proti vrhu jih je iz meglenih zaves pršeče pozdravil še dež. Tik pred ciljem je Marko prehitel Petra in prestopil ciljno črto eno sekundo pred njim. Strmino Črne prsti je premagal v času 1:01:00. Tudi Ivan ni posebno zaostajal, njegov čas je bil 1:06:00. O tisti minuti zamude na startu ni bilo časa razpravljati. Organizator je takoj zapisal dosežene čase na plakete, ki jih vsi trije še danes tako skrbno hranijo, da so jih lansko leto komaj našli. Tudi prežete nagrade z veseljem pokažejo.

Dogodek v Podbrdu ni ostal skrit širši javnosti. Obravnavali so ga celo na seji meddruštvenega odbora v Ilirski Bistrici in predsedniku PD Podbrdo Anderletu izrekli grajo, češ da je tek v gore neetičen. V hribe naj bi hodili, ne tekli! Anderle je razpravo mirno poslušal in na koncu v svoji pristni gorenjsčini izrekel že skoraj legendarni zagovor: "A veste kva, tovarši, ankar se hudo ne brigejte, kva mi gor u Podbrd devamo. Men je prou useen, a prideš gor na hrib hitr al pa počas. Važn je, da ta mvađ gibajo!" In pri tem je ostalo. Tek pa več kot dve desetletji niso ponovili ...

Peter, Ivan in Marko so do danes ostali predani planinstvu in teku. Srečujemo jih še vedno mladostnih in odločnih korakov, vedno polnih načrtov, v katerih ne zmanjka prostora za tek, gore, pohode, turno smučanje, potovanja ... In kadar nam naključno

srečanje ponudi možnost, da posedimo v njihovi družbi, se razhajamo bogatejši za prenekatero izkušnjo ali zgodbo, ki nam skozi zavzetost in plastičnost njihove pripovedi nepozabno sede v dušo.

Peter se je zapisal planinstvu že kot enajstleten deček, vseskozi je aktivno sodeloval pri adaptaciji in nadgradnji koč na Črni prsti in 1973. leta prevzel vodenje PD Podbrdo. Leta 1976 je bil pobudnik in organizacijski vodja izgradnje tovarne žičnice na Črno prst. Leta 2000 je po šestnajstih letih funkcijo gospodarja koč predal mlajši generaciji. V svojih nogah nosi kdo ve koliko vzponov v domače in tuje gore in številne teke, od katerih mu je gotovo najljubših vseh sedemnajst na Črno prst. Vsako leto je zanj rezervirana ista zaporedna štartna številka teka. "Nadaljujem zaradi tradicije," pravi, "ker sem bil pač že tolikokrat zraven ...". In že več kot tri desetletja opravlja plemenito delo gorskega reševalca.

Ivan, prav tako planinec, gorski reševalec inštruktor, lovec. Pa mojster kaligrafskih črk in izbranih besed, zlitih v številne zgodbe, življenjepise; soustvarjalec zbornikov planincev, gorskih reševalcev, lovcev. Stopinje ga najraje vodijo v gozd in med skalne ogrlice gora ali pa jih premamljajo tekaške proge. V družbi sto treh tekačev je letos ponovno prestopil ciljno črto na Črni prsti.

»Takat sem prvič šel na Črno prst brez nahrbtnika, kar je bilo zame novo doživetje. Pred tem je koča vedno kaj potrebovala. Prav čudno sem se počutil.

Marko. Tudi zanj bi lahko napisali skoraj vse, kar bogati življenje Petra in Ivana. In še več. Imel je smolo, da ga je nekajkrat izdalo zdravje, a je s trdno voljo premagal bolezen in se vrnil na planinske poti, zagnan kot prej.

Ko jim je ob 40. obletnici prvega teka PD Podbrdo predalo simbolično spominsko darilo, smo posedeli za mizo in jih povprašali o časih, ko so pisali zgodnja poglavja svoje pestre življenjske poti.

Kako se spominjate podviga izpred štiridesetih let?

Ivan Čufer: Še dobro, da smo ohranili diplome, saj so edini verodostojni dokaz prvega gorskega teka v Sloveniji. Doslej ni tega dejstva še nihče ovrgel. Graparji smo imeli izredno kondicijo že od dela na gorskih kmetijah. Po končani košnji sem navadno nosil robo na Črno prst. Od zaslužka enega poletja sem si kupil Borove copate, bele telovadne hlačke in modro majico, na kar sem bil zelo ponosen. Dobra oprema je bila že takrat zelo draga. V šoli na Jesenicah je profesor Oblak pri telovadnih urah kmalu opazil, da veliko zmorem. Povabil me je na trening teka, kar mi ni predstavljalo nobenega napore. Nekega dne sva se na stadionu srečala z Markom Dakskoblerjem. Tudi on se je prijavil in skupaj sva trenirala. Pošiljali so naju na republiške teke za mlajše mladince. Včasih sem pred kakšno težjo tekmo ob sobotah tekkel iz Podbrda v Hudajužno, pa je sosed nekoč rekel očetu: "Ali ti nimaš pobu nobenega bolj pametnega dela dat", kot

da laufa dol po cesti?" Na tek so gledali kot na nekoristno porabo časa.

Marko Dakskobler: Časi so bili takrat popolnoma drugačni. Teki so se v okviru atletike odvijali na stadionih, zelo aktualni so bili ulični teki. Pred prvim tekom na Črno prst sem si pritekel že kar nekaj diplom. Gorski teki – to je bilo nekaj čisto neznanega. Posebej za tek ni nihče treniral. Največ kondicije smo imeli od dela na strmih njivah in od gorske košnje. No, brez Rejčka tudi ne bi bilo nič! Znal je zlasti mlade navduševati za planinstvo. Bil je dober organizator in še boljši vodja, vedno duhovit in poln humorja. In realizator! Predlagane predloge je takoj zagrabil: "Da vidimo! Naredimo nekaj!" Ob prvem teku sem bil star osemnajst let, prav tako Ivan, Peter jih je imel dvajset. Nismo vso pot tekli. Do prvega mesta sem prišel šele v ciljnem sprintu. Peter je bil najmočnejši. On je vseskozi "vlekel", tempo teka je bil njegov. Že takrat je bil aktiven planinec in kolesar. Obema je bil vzor. Razlike na cilju so bile res minimalne, pravzaprav smo bili vsi trije zmagovalci. Nismo si mislili, da bomo pionirji gorskega teka v Sloveniji.

Peter Čufer: Tekma se mi je zdela bolj podobna mladostni norosti. Rejček je hotel preizkusiti, kdo je pravzaprav najboljši in kdo bo zmogel tekovati. Takrat sem prvič šel na Črno prst brez nahrbtnika, kar je bilo zame novo doživetje. Pred tem je koča vedno kaj potrebovala. Prav čudno sem se počutil. Morda bi bil rezultat boljši, če ne bi tisto jutro prišel na start naravnost z nočnega *ših*ta. V Vojah smo namreč kopali predor za bohinjski vodovod. Z bohinjske postaje do Voj sem se vozil s kolesom. Delali smo tri izmene.

Škoda, da ni bilo na startu še koga drugega. V Podbrdu je bilo takrat kar nekaj dobrih tekačev. Npr. Marjan Pirih, sedaj živi v Mariboru, je imel najboljši čas s Črne prsti navzdol, 35 minut – bos. Takrat so bila še vsa pobočja pokošena, tekli smo kar naravnost navzdol. Dober je bil tudi Matelič. Ko je nesel na Črno prst tram za obnovo koč, ga je samo enkrat ali dvakrat preložil z ene rame na drugo in ga brez počivanja prinesel na vrh. Popoldne je šel pa še na *ših*ta. Pa Franko Wolf in Zdravko Pajntar, v košu sta nesla na goro 35 do 40 litrov vina. Jaz sem za pot na Črno prst s polnim košem, pri čemer so me žulile še naramnice iz leskove trte, porabil največ uro in dvajset minut. Petnajstleten sem zaslužil za dirkalno kolo Favorit in ga šel sam kupit v Astro v Ljubljano. Najbližji kolesarski klub je bil v Ajdovščini, kamor sem se vozil še po makadamski cesti skozi Baško grapo. Ob povratku sem pogosto zavil po Soški dolini do Vršiča in tam nazaj proti domu. Ja, 230 kilometrov sem prevozil!

Vsi trije ste se zapisali tudi Gorski reševalni službi Tolmin. Ne morem pozabiti zaključka Ivanovega zapisa, ko se je po končani reševalni akciji spraševal: "Gora, mogoče te razumem, kako te zaboli, ko na tvojem pobočju jekne strel in se mrtva divjad skotali po strmini. Pravim mogoče, kajti v tvoji mogočnosti so tvoje žrtve vendarle prevečkrat nerazumljive." Kako se je začela ta zgodba?

Peter Čufer (v imenu vseh treh): Ob gradnji koč je Herman Borovnik, ki je bil član GRS Tolmin že od leta 1959, izrazil željo, da bi mu sledil še kdo iz Podbrda. Kljub želji po

vključitvi sem takrat smatral, da sem še premlad. Vsi trije pa smo redno hodili v gore, tudi tuje, ter spoznavali skrite pasti in se spopadali s preizkušnjami, s katerimi gore ne prizanašajo. Tako smo skoraj istočasno začutili trenutek, ki nas je vključil v GRS Tolmin: midva z Ivanom sva se vključila leta 1976, pridružil se nama je še Cveto Kemperle z Bače pri Podbrdu, Marko pa leta 1978.

Je tek še naprej zapolnjeval vaš prosti čas?

Marko Dakskobler, Ivan Čufer, Peter Čufer: Res, takrat smo bili polni moči, le tekem je bilo premalo, zato smo bili skoraj na vseh. Na gorske teke smo hodili v Italijo. Bili smo že tako poznani, da smo leta 1986 dobili povabilo združenja italijanskih gorskih tekačev za tekmo v Sesta Fiorentini pri Firencah. Hrib, na katerega naj bi tekli, je bil visok le osemsto metrov. Želeli so, da bi nastopili kot uradni predstavniki Jugoslavije, za kar bi morali dobiti potrdilo Atletske zveze Jugoslavije. Dobili smo dogovor, da je ne moremo predstavljati v nečem, kar ne obstaja. Ravnatelj podbrške šole Aljoša Berginc je situacijo predstavil organizatorju, ki ni delal težav. Predstavil nas je kot Sportno druko Baka – Jugoslavija (Športno društvo Bača – Jugoslavija).

Več možnosti smo dobili kot gorski reševalci. Podbrdo je imelo ekipo šestih gorskih reševalcev, ki so se po kvaliteti lahko primerjali z vsemi drugimi v Sloveniji. Med drugim smo se večkrat udeležili 26-kilometrskega partizanskega marša ob žici okupirane Ljubljane, Ivan je bil leta 1979 član ekipe GRS Tolmin, ki je zmagala na teku iz Kobarida v Tolmin, vsi trije smo večkrat sodelovali na mednarodnih tekmah v turnem smučanju na Golteh in v Logarski dolini in pritekli na cilj tudi v zmagovalni ekipi. Spominjam se, kako so nas prvo leto Gorenjci podcenjevali, naslednje leto pa je nastal pravi preplah zaradi nas. Pa smo se malo pošalili: "Kaj bi šele bilo, če bi Primorci imeli toliko snega kot Gorenjci, mi že regrat nabiramo!"

Menda ste se takrat tudi v Podbrdu poskusili v organizaciji večjih tekem?

Marko Dakskobler: Tudi v Podbrdu nismo mirovali. Športno društvo Podbrdo Bača je ob podpori Tovarne volnenih izdelkov Bača Podbrdo kar nekaj let organiziralo tek Podbrdo–Petrovo Brdo in tek Podbrdo–Soriška planina. Tekme smo morali opustiti, ker so novi predpisi zahtevali popolno zaporo ceste, česar pa si nismo mogli privoščiti.

Kako je prišlo do ponovne organizacije teka na Črno prst? Menda ste spet vsi trije imeli prste vmes.

Ivan Čufer: Pobudnik sem bil jaz v imenu podbrških gorskih reševalcev. Mišljen je bil kot tekma slovenskih gorskih reševalcev in v tem smislu smo že oblikovali vabila. Potem pa smo se odločili, da se ga lahko udeležijo vsi ljubitelji te discipline, program pa je vseboval tudi kategorijo gorskih reševalcev. Prva tekma je bila 2. septembra 1995, prireditelj pa postaja GRS Tolmin in Krajevna skupnost Podbrdo. Tako kot pred 25 leti je bil start ob deveti uri izpred spomenika padlim v Podbrdu. Udeležilo se ga je 73 tekmovalcev. Marko je takrat skrbel za organizacijo, s Petrom pa sva se podala

Peter Čufer, Marko Dakskobler in Ivan Čufer ob 40. obletnici prvega teka
FOTO: MATJAŽ TROJAR

na progo. Kmalu zatem je organizacijo teka v sodelovanju z GRS Tolmin prevzelo PD Podbrdo. Na mojo pobudo smo leta 2007 tek poimenovali po ustanovitelju PD Podbrdo in pobudniku teka Ivanu Anderletu – Rejčku.

Proga z višinsko razliko 1320 metrov je dolga šest kilometrov in se neprestano vzpenja. Leta 1995 so jo morali tekmovalci premagati v najmanj dveh urah in petnajstih minutah. Danes je omejitev za petnajst minut krajša. Prevoz garderobe v kočo na Črno prsti omogoča tovorna žičnica, tekači se na progi lahko podprejo v dveh okrepečevalnicah, na cilju pa jih tradicionalno pocrkljajo s sadno kupo. Seveda se teku nikoli ne izneverijo domači tekači. Letos jih je bilo na progi kar petnajst, med njimi tudi tri ženske: Petrovi ženi Milojki Čufer in Metki Čufer se je pridružila še mlajša Mateja Kusterle. Že nekaj let dosega najboljšje rezultate med domačini Martin Štendler, ki se je letošnjega avgusta preizkusil tudi na svetovnem prvenstvu v gorskem maratonu v Colorado Springsu v ZDA.

Posebno presenečenje letošnjega teka je pripravil komaj devetletni Žan Drole iz bližnje vasi Kuk. Tek na Črno prst mu ni predstavljal posebnega napora, kar ni nič čudnega, saj se je v okviru akcije PD Podbrdo Na obisk na Črno prst lani na vrhu 17-krat vpisal v knjigo, letos pa že 25-krat. Najraje se vzpenja s stricem Simonom, ki je lani naštel 107 vzponov, letos pa že do sedaj 101.

Ivan Čufer je v zborniku PD Podbrdo zapisal: "Črna prst je raj za gorske tekače." Tudi udeleženci so tek proglasili za enega najlepših gorskih tekov. Kdor enkrat prevetri pljuča na njenem hrbtu, pravijo, ga ne pozabi nikoli več. Mislim, da ne samo zaradi čudovitih razgledov, s katerimi jih gora nagradi ob lepem vremenu. Njegovo podobo soustvarjajo domačini gornjega dela Baške grape. Preko sedemdeset jih vsako leto podarja teku svoj prosti čas pri pripravi proge, ureditvi okrepečevalnic, organizacijskih nalogah. V velikem številu se zberejo tako na startu, kjer vzpodbujajo tekače, kot na cilju, kjer se z njimi veselijo rezultatov. ●